

Aan de leden Vaste Tweede Kamer Commissie van
Sociale Zaken en Werkgelegenheid
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Den Haag, 30 juni 2016

Betreft: Algemeen Overleg over armoede en schuldenbeleid
Referentie: LCR/TK/16-0068/GvdM/ER

Geachte dames en heren,

Op 6 juli aanstaande heeft u een Algemeen Overleg over armoede en schuldenbeleid. De Landelijke Cliëntenraad (LCR) vindt dat de rijks- en gemeentelijke overheid doorschieten in het wijzen op de eigen verantwoordelijkheid. Steeds meer mensen vallen buiten de boot of dreigen buiten de boot te vallen, omdat de maatschappij voor hen te complex is geworden. Juist deze groep raakt ook vaak in de schulden. En schuldhulpverlening biedt hen vaak geen uitkomst, omdat zij de weg niet weten te vinden naar de schuldhulpverlening. Of omdat zij na aanmelding van de hulpvraag te lang aan hun lot worden overgelaten en niet meer terugkomen. Of omdat zij vanwege onvoldoende zelfredzaam worden afgewezen voor hulp of omdat er sprake is van recidive of een fraudeboete.

Bij het afwijzen op grond van recidive wordt vaak onvoldoende gerealiseerd dat het opnieuw in de schulden raken kan komen, doordat mensen onvoldoende zelfredzaam zijn. En er na een eerder schuldhulpverleningstraject onvoldoende nazorg is geboden. Door het systeemdenken worden mensen in de steek gelaten. Sommige mensen, denk aan laaggeletterden, mensen met een (lichte) verstandelijke handicap en mensen met psychische beperkingen, hebben een leven lang een vorm van ondersteuning nodig bij het op orde houden van het huishoudboekje.

Het rapport van de evaluatie van de WGS is met het kabinetstandpunt naar uw Kamer toegezonden. De LCR is blij dat het kabinet erkent dat voor mensen die niet zelfredzaam zijn of kunnen worden, de hulpverlening toegankelijk moet zijn.

De LCR wil uw aandacht vragen voor:

1. Evaluatie levert onvoldoende beeld over toegang schuldhulpverlening
2. Te hoge eisen voor toelating
3. Voortraject duurt te lang
4. Geen beschikkingen
5. Professionaliteit van de uitvoering
6. ZZP en eigenhuis bezitters en schulden

Ad 1 Evaluatie levert onvoldoende beeld over toegang schuldhulpverlening

Wat ziet de LCR

- Het is onduidelijk hoeveel mensen zich feitelijk hebben gemeld en hoeveel mensen onderweg afvallen voordat een beschikking is afgegeven (als er al een beschikking wordt afgegeven).
- Onder het motto van lokale vrijheid wordt er begrip getoond dat er geen landelijke meting mogelijk is.
- Er zijn meer mensen uit beeld dan in beeld (1,2 miljoen uit beeld tegen 193.000 in traject of die ondersteuning krijgen).

Wat vindt de LCR

- Het is triest dat er geen inzicht is in één van de belangrijkste onderdelen van de wet, de brede toegang;
- De LCR vindt het treurig dat er geen inzicht bestaat hoe de schuldhulpverlening er nu feitelijk voorstaat. Of het nu om toegang, wachttijden en resultaten gaat, omdat gemeenten verschillend registreren of überhaupt niet of weinig betrouwbaar registreren. Weten we niet of de drempel tot schuldhulpverlening te hoog is, voor wie dat geldt en om hoeveel mensen dat gaat. Of gemeenten binnen geldende termijnen antwoord geeft op vragen en of de schuldhulpverlening succesvol is. Landelijk niet, maar ook lokaal niet. De gemeentelijke vrijheid is te ver doorgeschoten met betrekking tot registratie. Hoe kan een minister/staatssecretaris zijn systeemverantwoordelijkheid waarmaken als er op cruciale onderdelen van een wet, in dit geval de brede toegang, niet eenduidig wordt geregistreerd;
- Het is goed dat de inspectie wordt gevraagd om de brede toegang nader te onderzoeken. Maar het is zeer de vraag of zij dat inzicht kunnen geven door de gebrekkige registratie van gemeenten;
- De LCR ziet graag dat het kabinet een goede oplossing zoekt voor het verkrijgen van inzicht in cliëntstromen. Berenschot oppert nog dat er een landelijk lopend onderzoek zou kunnen komen. Maar het kabinet berust er feitelijk in dat haar systeemverantwoordelijkheid afhankelijk is van indrukken en niet van cijfers. Waarbij de hoop wordt uitgesproken dat de benchmark van Divosa en een mogelijke uitvraag van de VNG beter inzicht zal opleveren.

Wat moet er gebeuren

- Het kabinet moet zich niet afhankelijk maken van een vrijwillige registratie; Schulden zijn een landelijk probleem waarbij de wetgever de dienstverlening voor schuldhulpverlening in handen van gemeenten heeft gelegd. Dan moeten we toch willen weten of die problematiek effectief door gemeenten wordt aangepakt? De LCR is van mening dat ook de Tweede Kamer op landelijk niveau het zicht op schuldenproblematiek in beeld moeten krijgen en houden.
- Er moeten heldere definities komen van wat wordt verstaan onder eerste aanmelding, intakegesprek en toelating. Deze onderdelen dienen in de wet te worden verankerd en helder te worden geregistreerd.

Ad 2 Te hoge eisen voor toelating

Wat ziet de LCR

- Er worden mensen die schuldhulpverlening nodig hebben, afgewezen op grond van hun intrinsieke kenmerken (verslavingsproblematiek, gebrek aan zelfredzaamheid bijvoorbeeld door laaggeletterdheid);
- Er haken mensen vroegtijdig af, omdat zij niet in staat zijn hun administratie op orde te brengen;
- Er worden mensen na het stellen van hun vraag mondeling afgewezen, omdat zij niet voldoen aan de eisen van de gemeenten;
- Gemeenten klagen steen en been over de hoge kosten van bewindvoering die op de bijzondere bijstand rusten.

Wat vindt de LCR

- De LCR vindt het zeer ongewenst dat mensen tevergeefs aankloppen bij schuldhulpverlening;
- Er worden te hoge eisen gesteld aan het op orde brengen van de administratie. Kenmerk van veel schuldenaren is dat zij het overzicht zijn kwijtgeraakt en dat zij dat zonder hulp ook niet terug krijgen. De eis om de administratie zelfstandig op orde te brengen is in feite een verkapte afwijzing. Betrokken schuldenaren haken af;
- Er worden te hoge eisen gesteld aan de zelfredzaamheid;
- Gemeenten zouden hand in eigen boezem moeten steken als het gaat om de grote aantallen mensen onderbewind. Wat zegt dat over hun beleid? Te strenge toelating, afvallers nog voor een traject is begonnen? Te hoge eisen aan de zelfredzaamheid? Een rechter vertelde tijdens een congres over schuldhulpverlening, dat een groot deel van de mensen voor wie bewind werd aangevraagd, in het voortraject van de gemeente niet voldoende waren geholpen;
- Het is goed dat er nader onderzoek wordt gedaan naar de brede toegang en dat er wetgeving wordt voorbereid om eventuele blokkades in de toegang weg te nemen.

Wat moet er gebeuren

- Drempelloze toegang en meer voorlichting dat gemeenten mensen moeten helpen;
- Gemeenten moeten op hun zorgplicht worden gewezen. De LCR vindt dat het kabinet te mild oordeelt over de mate waarin gemeenten in de praktijk omgaan met mensen die het op eigen kracht niet redden. Als de schuldenproblematiek een zorg van het kabinet is, zal zij gemeenten moeten aansporen rekening te houden met deze grote groep mensen. Het erop wijzen dat deze mensen er zijn is niet voldoende;
- Het kabinet moet gemeenten veel meer aansporen haar dienstverlening open te stellen voor mensen met financiële problemen. Nu is de toon nog veel te mild. Er is inmiddels zoveel bekend van de maatschappelijke schade van mensen met schulden, dat een nationaal actieplan op zijn plaats is. Vindt u het ook niet tijd voor een dergelijk actieplan?;
- Iedereen die zich meldt met een hulpvraag dient een aanbod te krijgen om zijn administratie op orde te brengen. Daartoe dient iedere hulpvrager een aanbod

van tenminste één huisbezoek te krijgen. Als bij dat eerste huisbezoek blijkt dat betrokkene zijn/haar zaken (redelijk) op orde heeft of zelf op orde kan brengen, kan worden afgezien van nadere ondersteuning;

- Het kabinet moet gemeenten wijzen op de verplichtingen voortvloeiend uit het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap. Mensen met een handicap dienen 'zonder drempels' toegang te krijgen tot hulp en ondersteuning. Hun handicap mag geen reden zijn om hen die toegang tot hulp te ontzeggen. Dit houdt in dat de gemeenten juist extra inzet moeten plegen om die gelijkheid van toegang te waarborgen. Alleen extra aandacht en lokale projecten zijn teveel vrijblijvend. Nederland heeft zich verplicht toegankelijk te zijn, dat geldt dus ook voor de schuldhulpverlening voor mensen met een beperking. Dus ook voor mensen met een licht verstandelijke beperking of beperkingen als gevolg van problemen in de geestelijke gezondheid. Wij wijzen erop dat dit ook inhoudt dat gemeenten mensen met beperkingen adequaat herkent en zorgt dat zij actieve ondersteuning krijgen bij toegang tot schuldhulpverlening.

Ad 3 Voortraject duurt te lang

Wat ziet de LCR

- Het toegangstraject duurt veel te lang. Tijdens dit traject stapelen de schulden zich vaak verder op en haken mensen af;
- Hulpvragers hebben geen inzicht in het voortraject en wat zij van de gemeente kunnen/mogen verwachten.

Wat vindt de LCR

- Het moet de schuldenaar duidelijk zijn wat hij/zij van de gemeente kan verwachten en hoelang het toegangstraject gaat duren.

Wat zou er moeten gebeuren

- Gemeenten moeten duidelijk maken wat mensen van hen mogen verwachten;
- Gemeenten moeten zich gaan houden aan de wettelijke termijnen;
- Er moeten ook heldere termijnen komen waarin schuldeisers moeten laten weten of zij wel of niet akkoord gaan met een minnelijke schikking. Een deel van de wachttijd wordt door schuldeisers veroorzaakt.

Ad 4 Geen beschikkingen

Wat ziet de LCR

- Mensen die niet worden toegelaten tot de schuldhulpverlening krijgen lang niet allemaal een beslissing met bezwaar mogelijkheden;
- Gemeenten klagen over juridisering en brengen daarmee de rechtspositie van hulpvragers in groot gevaar.

Wat vindt de LCR

- Het niet afgeven van beschikkingen zet de rechtszekerheid van burgers op losse schroeven;

- De LCR vindt het erg mager dat de oplossing voor het borgen van de rechtszekerheid van burgers wordt gezocht in een handreiking over de Algemene wet bestuursrecht (Awb). Het gaat hier niet alleen om gebrek aan vakmanschap, maar ook aan gebrek van verantwoord bestuur en goed management.

Wat zou er moeten gebeuren

- Gemeentebesturen, gemeenteraden en gemeentelijke management dient nadrukkelijk op zijn verantwoordelijkheid te worden gewezen inzake de rechtspositie van zijn burgers.
- Geklaag over juridisering dient te worden weerlegd. De burger mag geen speelbal worden van gemeentelijk beleid. De gemeenten dienen zich te houden aan de Awb.

Ad 5 Professionaliteit van de uitvoering

Wat ziet de LCR

- Er komt veel op schuldhulpverleners af;
- Er worden fouten gemaakt en voortrajecten duren te lang door gebrek aan deskundigheid;
- Er is nog onvoldoende kwaliteitsbodem in de gemeentelijke schuldhulpverlening;
- Er zijn veel vrijwilligers actief op het terrein van schuldhulpverlening.

Wat vindt de LCR

- De kwaliteit van beleid en uitvoering moet beter;
- Het is goed dat er een breed ondersteuningsprogramma komt, waar ook cliëntenraden als doelgroep zijn opgenomen als motor van een verbeterproces;

Wat zou er moeten gebeuren

- De gewenste kwaliteitsbodem moet verankerd worden in de wet;
- Voor beleidsmedewerkers en medewerkers in de uitvoering mag meedoen aan het ondersteuningsprogramma geen vrijblijvende zaak zijn. Ook moet het niet zo zijn dat slechts één medewerker naar trainingen of bijeenkomsten in het kader van een dergelijk programma wordt gestuurd en de opdracht heeft zijn andere collega's bij te praten;
- Er moet duidelijk zijn wat wel en niet door vrijwilligers kan worden gedaan in het kader van de schuldhulpverlening;
- Vrijwilligers moeten bij hun activiteiten kunnen terugvallen op professionals.
- Ook aan vrijwilligers die actief zijn in de schuldhulpverlening moeten kwaliteitseisen worden gesteld.

Ad 6 ZPP en eigenhuis bezitters en schulden

Wat ziet de LCR

- zpp'ers en eigenhuis bezitters worden vaak afgewezen voor schuldhelpverlening;
- Veel zpp'ers die in de schulden zitten zijn niet in staat na opheffing van hun bedrijf hun laatste belastingaangifte over te leggen door gebrek aan middelen voor een boekhouder. Als zij dat niet kunnen, worden zij afgewezen voor schuldhelpverlening.

Wat vindt de LCR

- Er moet meer aandacht zijn voor deze groepen;
- zpp'ers moeten hulp kunnen krijgen bij het afronden van hun laatste belastingaangifte;
- Het is lang niet altijd wenselijk om een eigen huis te verkopen. Dat is afhankelijk van de woonlasten. De hypotheekaflossing kan lager zijn dan de huur van een mogelijke huurwoning.

Wat zou er moeten gebeuren

- In het scholingsprogramma moet aandacht zijn voor ZPP en eigenhuis bezitters;
- zpp'ers moeten indien noodzakelijk hulp krijgen bij het uitvoeren en afronden van de laatste belastingaangifte. Het ontbreken van deze aangifte mag geen afwijzingsgrond zijn. Dit is een oplosbaar probleem.

Ondanks de aangekondigde aanpassingen van wet- en regelgeving en de aangekondigde maatregelen en plannen ter verbetering van de uitvoering is de LCR er niet gerust op dat mensen met schulden in de nabije toekomst beter worden geholpen.

Wij vragen u: bent u er gerust op?

Met vriendelijke groet,

Gerrit van der Meer
Voorzitter

Samenstelling Landelijke Cliëntenraad

- **Landelijke cliëntenorganisaties:** Vakcentrale voor Professionals / Christelijk Nationaal Vakverbond (VCP/CNV), Ieder(in) (vertegenwoordiger mensen met lichamelijke beperkingen), Ieder(in) (vertegenwoordiger mensen met verstandelijke beperkingen), Centrale Samenwerkende Ouderenorganisaties (CSO), Federatie Nederlandse Vakbeweging (FNV, publieke sector), Federatie Nederlandse Vakbeweging (FNV, private sector), Vertegenwoordiger organisaties van Minderheden (SMN, IOT), Landelijk Platform GGz/LOC,
- **Vertegenwoordigers van cliëntenraden:** cliëntenraden SVB en UWV.
- **Vertegenwoordigers van de gemeentelijke cliëntenparticipatie:** Mobility, cliëntenraden G4, vertegenwoordiger dak- en thuislozen.